

Een Mammoetklus; de verhuizing van 50.000 'mammoeten'

Dick Mol¹

Inleiding

Onlangs hebben wij onze verzameling pleistocene zoogdierfossielen ondergebracht in het Mammoet Laboratorium in het Geschiedenis Themapark Historyland te Hellevoetsluis. De oprichter van dit geschiedenispark, met een heel mooi en interessant museumgebouw met een permanente tentoonstelling over de mammoetsteppe van het Laat-Pleistoceen, de heer drs. Arie van den Ban bood ons die gelegenheid. Een "once in a life time"

kans die wij met beide handen aangegrepen hebben. Onze verzameling is relatief omvangrijk: een enorme collectie met meer dan 50.000 skeletdelen van mammoeten en andere ijstijdzoogdieren en de daarbij behorende archiefstukken en een bibliotheek die ongekend compleet is. En dat lag allemaal in ons rijtjeshuis in Hoofddorp en in een opslag bij North Sea Fossils op Urk, opgeslagen. Maar het is ook een afspiegeling van 55 jaren intensief bedrijven van zoogdierpaleontologie. Zo'n verhuizing, goed gepland, gaat je niet in de kouwe kleren zitten. Het is een megaklus, nee, beter gezegd "Een Mammoetklus!"

Vanuit het rijtjeshuis
in Hoofddorp...

Een leven lang verzamelen

Ik weet het nog goed. Tijdens de aardrijkskunde lessen in het voortgezet onderwijs begon het steevast met het ontstaan van de aarde, de geologie en natuurlijk ook over fossielen. Ik werd gegrepen door dat aanschouwelijke onderwijs. De leraar liet versteende zee-egels uit Wüllen, net over de grens van Winterswijk, zien. Ik kreeg er een paar. Ben toen zelf gaan zoeken. Vond van alles en nog wat: walvisresten en haaiantanden uit het Mioceen van de F.O.W. Groeve Zwiilbrock op de grens van Winterswijk en Eibergen, oligocene mollusken en haaiantanden in de groeve De Vlijt, resten van *Nothosaurus* uit de Winterswijkse Steen- en Kalkgroeve te Ratum, maar mammoeten, waardoor ik zo geboeid was, vonden we niet. Totdat...

In 1968 kwamen bij baggerwerkzaamheden in de uiterwaarden van de IJssel bij Giesbeek, even ten noorden van Arnhem, een groot aantal mammoetbotten te voorschijn.

Ik naar Giesbeek, en was al snel succesvol. Het eerste

mammoetbot, een humerus, siert nog altijd onze collectie. Om een heel lang verhaal kort te maken: Sindsdien ben ik een saai mens geworden. Uitsluitend geïnteresseerd in de zoogdieren uit het Pleistoceen, het ijstijdvak. Mijn en ons leven lang. Bijna overal op de wereld zijn we geweest waar maar iets van mammoeten en andere dieren van de pleistocene megafauna uit de bodem tevoorschijn kon komen: van het zuiden van Patagonië tot en met het hoge noorden van Alaska en Yukon. Van Australië op het zuidelijke halfrond tot en met het noordelijkste deel van het Euraziatische Continent, het Taimyr Schiereiland van Siberië. En overal vandaan brachten we wel iets naar huis. Maar de belangrijkste bron was wel de zuidelijke bocht van de Noordzee tussen Engeland en Nederland. De boomkorvisserij werd onze belangrijkste leverancier. En onze stranden, waar kleinere skeletdelen opgeraapt kunnen worden in verschillende strandsuppleties en de uitbouw van ons kleine landje: Maasvlakte I en recentelijk Maasvlakte II. Een en ander

heeft geresulteerd in een zeer omvangrijke goed gedocumenteerde collectie. Meer dan 50.000 items... Een huis vol. En meer.

Maar dan komt er een moment dat je graag zou willen dat een en ander bij elkaar zou worden gevoegd en niet uitsluitend beschikbaar is voor een handjevol mensen. Ja, wij gebruiken onze collectie met velen, onderzoekers uit de hele wereld. We onderzoeken botten en publiceren er over. En verspreiden onze kennis omtrent ijstijdzoogdieren. We gebruiken de collectie voor vergelijkingen, voor determinaties en ga zo maar door. Maar om een plekje te vinden voor zo'n omvangrijke en volumineuze verzameling tanden, kiezen en beenderen, is geen kink in de keten.

De heer Arie van den Ban, historicus te Hellevoetsluis, stichter van het Geschiedenis Themapark Historyland, bood ons onderdak. Een ruimte van ruim 200 vierkante meter, voorzien van alle gemakken en faciliteiten. Een paar jaren van plannen maken en het ontwikkelen van nieuwe ideeën mondde begin dit jaar uit in de oprichting van het Mammoet Laboratorium op het terrein van Historyland. In juli dit

jaar is de verhuizing begonnen. Hierbij een foto-impressie, op verzoek van de redactie van Afzettingen van de Werkgroep voor Tertiaire en Kwartaire Geologie. Om te laten zien om hoeveel het gaat, om het verhaal, en wat er nu gaat gebeuren.

Levende wetenschap

Alles bijeen, in een en dezelfde ruimte, 210 vierkante meter. Mooier kan het niet. Alle archiefstukken zoals correspondentie met vele deskundigen, wereldwijd, memorabilia op het gebied van de zoogdierpaleontologie van het Pleistoceen in de ruimste zin van het woord, en natuurlijk de omvangrijke bibliotheek waarin onder andere het originele werk uit 1812 van de grondlegger van de vertebratenpaleontologie, Georges Cuvier (*Recherches sur les ossements fossiles de quadrupèdes: où l'on rétablit les caractères de plusieurs espèces d'animaux du globe paroissent avoir détruite*) en de eerste beschrijving uit 1799 van de wolharige mammoet door Johann Friedrich Blumenbach (*Handbuch der Naturgeschichte*). Maar ook het recentere werk in diverse toonaangevende tijdschriften als *Science* en *Nature*, en ook Afzettingen van de Werkgroep voor Tertiaire en Kwartaire Geologie van onze eigen WTKG. Dit, samen met alle skeletdelen van de pleistocene zoogdieren die wij verzameld en gedocumenteerd heb-

... en de opslag
bij North Sea Fossils
op Urk...

ben, gaat in het Mammoet Laboratorium gebruikt worden in de vorm van levende wetenschap. Als onderdeel van het Geschiedenis Themapark Historyland. Bezoekers van het park mogen, als ik er ben, en dat zullen meerdere dagen per week zijn, binnenkomen, vragen stellen, komen vergelijken en sommige delen betasten of in de hand nemen. De dagen die ik er zal zijn, worden een week van te voren bekend gemaakt op de website en sociale media van Historyland. Op deze wijze hopen wij dat onze collectie als paleontologisch erfgoed voor onderzoek gebruikt gaat worden. Ja, tijdens de verhuizing in de maand juli; er kwamen maar liefst vier grote trucks (trailers) afgeladen met pleistocene zoogdierfossielen aan op Historyland; kwamen er al veel vragen van bezoekers. En die hebben we allemaal te woord gestaan, die hebben we mammoetkiezen met een gewicht van tien kilogram (!) in hun handen laten nemen. Velen hebben er met verwondering kennis van genomen. Kunt u zich voorstellen: je bent zes jaar jong, je kent alle dinosauriërnamen, je weet dat mammoeten en dino's niet samen geleefd hebben, je weet dat mammoeten uitgestorven olifanten zijn, maar dat hun laatste kies wel tien kilo kon wegen, nee dat wist je niet. Je wist amper hoeveel gewicht tien kilo is! Wat heb ik jongeren verwonderd zien kijken... En het hoogtepunt is wel die jongen die met zijn oma binnenkwam tijdens de verhuizing, toen net een stuk mammoet-

huid binnenkwam. Goed verpakt in een plastic bak. Hij mocht er aan ruiken en hij weet nu, net als zijn oma, wat de geur van een uitgestorven wolharige mammoet ruikt! Dat is echte wetenschap, nietwaar?

Paleontologisch erfgoed voor de toekomst bewaard

Is het Mammoet Laboratorium in Historyland een goed plaats voor die collectie? Jazeker. Het is een professionele instelling, een stichting. De staf bestaat uit medewerkers die hun verantwoording nemen. En, de permanente tentoonstelling Mammoetsteppe met maar liefst een samengesteld skelet van een steppewisent, van een wolharige neushoorn, een wild paard, een mammoetstier, een mammoetkoe en een mammoetbaby, heeft nu 50.000 skeletelementen die voor studie en wetenschappelijk onderzoek klaar staan en daar mag gebruik van worden gemaakt. Dit paleontologische erfgoed, de Collectie Mol, met enorme hoeveelheden skeletmateriaal en documentatie van Doggerlandfossielen is niet alleen uniek, onmisbaar en onvervangbaar, maar is nu ook goed en veilig ondergebracht. Wij zijn daar blij mee!

FOTO WIL VAN BAAREN

...naar de nieuwe
plek op Historyland in
Hellevoetsluis...

Open voor het publiek

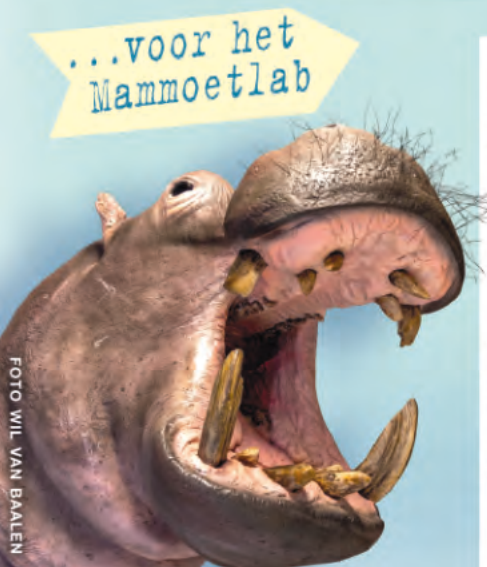
Zoals hierboven aangegeven is de collectie in het Mammoet Laboratorium toegankelijk voor het publiek als ik er ben. Dat worden een aantal dagen per week, ijs en weder dienende, en die dagen worden bekend gemaakt via de website van Historyland en de sociale media. Maar de geïnteresseerde WTKG-er mag mij ook een e-mailtje zenden om er zeker van te zijn dat het Mammoet Laboratorium op een bepaalde dag open zal zijn, een dag dat ik aanwezig ben. Dan krijgt men ook een goede indruk van wat een verhuizing van een mega-collectie (letterlijk en figuurlijk een mammoetcollectie) omvat en hoeveel bloed zweet en tranen heeft gekost om deze, uitgerekend in een warme zomermaand, te verhuizen. Tot slot een tip: bent u geïnteresseerd in pleistocene zoogdieren, dan raad ik u aan te overwegen om tanden en kiezen van kleine knaagdieren te gaan verzamelen. Dan past uw gehele collectie in een klein pillendoosje, en die past op zijn beurt in een vestzakje. Dan bedrijft u, zoals dr. Antje Schreuder (zij was specialist voor muizen, desmans en ander klein grut) het benoemde: Vestzak Paleontologie!

Dank

Heel veel dank zijn wij verschuldigd aan alle vrienden die geholpen hebben om deze mammoetklus tot een goed einde te brengen. Dat zijn op de eerste plaats de heer Arie van den Ban en mevrouw Lisa Verhagen, de oprichter respectievelijk manager van Historyland te Hellevuetsluis, de staf en vele medewerkers van Historyland. Op de tweede plaats zijn dat onze vrienden Marc en Vin Simmelink, Frans Roescher, Jan Boes, Bas Engels, Marco Houwertjes, Jeroen Kempes en Clemens Heemskerk van North Sea Fossils, Koops Verhuisinggroep bv, en last but not least de chauffeurs van het transport bedrijf van Van den Ban-Groep. De laatste reden ruim 20.000 kilo beenderen van Urk naar Hellevuetsluis. Een mammoetklus!

Tot slot onze dank aan allen die foto's ter beschikking stonden voor deze bijdrage: Jan Boes, Marco Houwertjes, Wil van Baalen en de medewerkers van Historyland.

'Dick Mol, Gudumholm 41, 2133 HG Hoofddorp, e-mail: dickmol@telfort.nl

Historyland

Historisch Themapark & Museum

Ravenseweg 11C

3223 LM Hellevoetsluis

Telefoon: 0181-744171

E-mail: info@historyland.nl

www: <https://historyland.nl>

FOTO WIL VAN BAALen

FOTO WIL VAN BAALen